

SLO presenteert conceptexamenprogramma's:

‘Scholen, doe vooral mee!’

Expertisecentrum voor het landelijk curriculum SLO heeft in oktober de conceptexamenprogramma's gepubliceerd voor Nederlands, wiskunde havo-vwo, Friese taal & cultuur, klassieke talen, moderne vreemde talen en maatschappijleer. Drie betrokkenen geven een toelichting.

Tekst Jeroen Teitler

Foto Sander Koning

Hoe zijn de programma's tot stand gekomen, waarom zijn ze geactualiseerd en wat kunnen leraren en leerlingen verwachten?

‘SLO kreeg in 2021 van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de opdracht de examenprogramma's te actualiseren voor vmbo, havo en vwo,’ vertelt Gerdineke van Silfhout, programmamanager Actualisatie examenprogramma's van SLO. ‘Dat is nodig, want sommige programma's dateren uit de vorige eeuw. Ook is er politieke en maatschappelijke urgentie om reken- en taalvaardigheden te verbeteren. De burgerschapsopdracht maakte actualisatie van maatschappijleer nodig. En er liggen moties voor herziening van de bètavakken in het vmbo.’

Meer uniformiteit

De eerste zeven vakvernieuwingscommissies gingen in 2022 aan de slag. De commissies bestaan uit leraren, vak- en curriculumexperts. De Rotterdamse docent Rianne Zuurmond maakte deel uit van de vakvernieuwingscommissie voor maatschappijleer. ‘Eén van de doelen was meer uniformiteit in de examenprogramma's voor het vak. Nu zijn er bijvoorbeeld nog enorme verschillen tussen vmbo, havo en vwo. Zeker als het gaat over burgerschap, wil je dat niet.’ ‘Je wilt toch niet dat er vmbo-burgers, havo-burgers en vwo-burgers zijn?’ zegt Van Silfhout. ‘Daarom hebben wij die schotten weggenomen en zijn we voor alle schoolsoorten vanuit dezelfde kern begonnen. Vervolgens stelden we onszelf vragen. Waar zit de verdieping die je op het vwo wel hebt en op het vmbo niet?’

En waar zit voor alle onderwijssoorten de eigenheid, aansluitend bij wat leerlingen nodig hebben?’

Draagvlak

De vakvernieuwingscommissies kregen feedback van advieskringen. Deze bestaan uit vertegenwoordigers van diverse (onderwijs)partijen zoals vakverenigingen. Ze reflecteerden ook op de tussentijdse opbrengsten. Chiel Huijskes zat vanuit de Nederlandse Vereniging van Leraren Maatschappijleer in zo'n advieskring. ‘Voor een vakvernieuwing wil je draagvlak creëren,’ zegt Huijskes. ‘In de advieskring keken we allemaal met een andere bril: ProDemos en het College voor de Rechten van de Mens keken vooral vanuit hun expertise over de rechtsstaat. Cito en het College voor Toetsen en Examen (CvTE) keken naar de examinering en methodemakers dachten na over hoe het in lesboeken kon worden verwerkt. Als lerarenvereniging keken wij vooral naar de uitvoerbaarheid voor de mensen die voor de klas staan.’ ‘De advieskring legde vaak de vinger op de zere plek en de feedback was verhelderend,’ zegt Zuurmond. ‘In het begin bijvoorbeeld over de overladenheid van de programma's.’ Huijskes beaamt dat. ‘Betrokken leraren zijn toch een beetje vakidioten en die vinden alles belangrijk. Dus dan ga je zoeken: wat is de kern? Van daaruit maak je keuzes.’

Scholen: doe mee

SLO roept scholen op bij te dragen aan het actualisatieproces. Dat kan op drie manieren:

- Geef je op voor het beproeven van de conceptexamenprogramma's en -syllabi; de werving start begin 2025;
- Vaksecties: scan de QR-code en download de conceptexamenprogramma's, en denk na over manieren om ze op jullie school vorm te geven;
- Heb je op jouw school inspirerende voorbeelden om met andere scholen te delen? Geef het door via onderstaande e-mailadres.

Meedoen? Neem contact op met SLO via beproevenexamenprogramma@slo.nl en geef je interesse voor vak en schoolsoorten aan.

Keuzes maken

Gerdineke van Silfhout noemt het overstijgende karakter van de opdracht van OCW verrijkend. 'Die uitwisseling en afstemming tussen schoolsoorten is grote winst. Dat in de commissies leraren uit alle leerwegen van het vmbo, havo en vwo ineens inkijkjes kregen in elkaars onderwijs. Tegelijk heeft elke schoolsoort en elk vak een eigen gezicht en historie. Daar heb je ook recht aan te doen en dat was een zoektocht.'

Daarbij waren er ook, in Van Silfhouts woorden, 'spanningen op keuzes'. 'Een principe als "zorg voor goede aansluiting met het vervolgonderwijs" is lastig want leerlingen stromen verschillend uit. Je hebt vmbo-leerlingen die doorstromen naar mbo en anderen naar havo. Er zijn grenzen aan wat je in het programma kunt opnemen, dus je moet keuzes maken.'

Concretere eindtermen

Met de actualisatie zijn ook overkoepelend een aantal 'pijnpunten' aangepakt, aldus Van Silfhout. 'In het huidige curri-

culum zijn bijvoorbeeld de eindtermen heel globaal opgeschreven. Dan staat er: "De leerling kan..." Maar wát leerlingen leren en op welk niveau wordt niet beschreven. Over de hele linie hebben we nu concretere eindtermen opgeschreven in eenzelfde opbouw. Elke eindterm heeft een bondige doelzin, met daaronder een uitwerking onder de kopjes "Het gaat hierbij om..." en "Te denken valt aan...". Dat geeft een leraar meer richting.'

Betekenisvol

Een belangrijke vernieuwing is dat de programma's maatschappijleer een goede balans hebben tussen kennis en vaardigheden, met veel aandacht voor sociaal, politiek en rechtvaardig handelen. Huijskes: 'Voor maatschappijleer is veel kennis nodig. Over waarden, vrijheid, gelijkheid, mensenrechten enzovoort. In het huidige programma hield het daarmee op. Nu staat er expliciet dat leerlingen ook handelen naar hun opgedane kennis. Dat maakt het onderwijs spannender en leuker. En betekenisvoller voor de leerling.'

'Het maakt het vak heel actueel,' vindt Zuurmond. 'Je bent minder bezig met rijtjes leren en meer met het uitdiepen van boeiende actuele vraagstukken. Daarover kunnen leraren en secties nu al nadenken. Hoe gaan we dat organiseren?' Huijskes benadrukt dat scholen daarin nog altijd veel vrijheid hebben. 'Je kunt wel zeggen: we laten de leerlingen een petitie opstellen. Maar misschien zeggen sommige scholen: ja hallo, wij leiden onze leerlingen niet op tot een stelletje rebellen. Wij zien participatie anders. Daar is ook ruimte voor.'

Volgende fasen

Er volgen nog drie fasen voordat de examenprogramma's definitief worden geïmplementeerd. Onder regie van het CvTE ontwikkelen syllabuscommissies conceptsyllabi voor de vakken met een centraal examen. Parallel bereidt SLO de fase van beproeven van de programma's voor. Van Silfhout: 'Nu bekijken we met scholen of het bruikbaar en uitvoerbaar is voor leraar en leerling. Levert het de gewenste opbrengsten op? Is het begrijpelijk? Als wij een programma voor drie lessen hebben bedacht, hebben zij er dan geen vijf nodig? Scholen die in deze fase willen bijdragen roep ik op: doe vooral mee.' (zie kader)

In de laatste fase worden handreikingen opgesteld met en voor leraren en schoolleiders. Deze dienen ter inspiratie voor scholen om van een examenprogramma te komen tot een onderwijs- en toetsprogramma. Wanneer gaan scholen aan de slag met de definitieve programma's? Van Silfhout: 'Dat hangt van het beproeven af: hoeveel tijd neem je daarvoor? Dat hangt weer af van de grootte van de vernieuwing. Uiteraard bekijken we waar we tijd kunnen winnen, maar het is cruciaal dat we het zorgvuldig doen. Zo snel als verantwoord is – dat is ons doel.' ■

Meer informatie

Wil je meer weten over de geactualiseerde conceptexamenprogramma's en op de hoogte blijven? Scan dan de QR-code.

